

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 35 (1050)

Субота, 27 жніўня 1955 года

Цана 40 кап.

Перад адкрыццём заслони

Падыходзіць к канцу года. Нашы калектывы павявалі ў розных гарадах, рэспубліках, сустракаліся з новымі гледачамі, узабагаціліся новымі ўражаннямі.

Цікавай і шырокай была географія гастрольных паездак тэатраў БССР: Рыга, Талін, Харкаў, Варшаву, Кіраваград, Жытомір, Кацінград, Кіраў... Ужо адны гэты пералік паказвае, наколькі выраслі і пашырыліся сувязі беларускага мастацтва з культурай брацкіх народаў.

Божная гастрольная паездка ўзабагачае творчы і арганізацыйны вопыт тэатра. Трэба думаць, што і сёлетня гастроль можа навукачы нашы тэатральныя калектывы і іх кіраўніцтва. У першую чаргу павінны быць зроблены самыя сур'ёзныя вывады адносна рэпертуару.

Якія спектаклі паказваць у новым тэатральным сезоне на сваёй сцэне і на гастрольных будучым летам? Гэта пытанне павінна стаць перад кожным калектывам, бо ў мінулым сезоне не ўсе тэатры сур'ёзна паставіліся да яго. Кіраўніцтва асобных тэатраў і іх мастацкія саветы не правялі сур'ёзных клопатаў аб складанні свайх рэпертуарных планаў. Яны хапаліся за «хадзіла», апрабраваныя п'есы, замест таго, каб шукаць незайнятыя і тым не менш цікавыя для гледача творы драматургіі. У выніку дзець не ўсе тэатры БССР паставілі «Гісторыю аднаго каханьня», «Івана Рыбакова», «У добры час», «Галы вавраўнаў» і «Домік на ўсходзе». Таму непэрабавым быў такі факт, калі, напрыклад, Рускае тэатр БССР павёў на гастроль у Прыбалтыку многія п'есы, якія перад гэтым былі паставлены мясцовымі калектывамі. Тое-ж самае здарылася і з Гродзенскім тэатрам у Жытоміры. Праўда, у Мінск на гастроль іх прывёз новы для сталічнага гледача спектакль («Нявольніц», «Сарпа не даруе» і інш.). Гастроль прайшла ў Мінску з творчым поспехам.

Тэатр імя Я. Коласа паказаў у гастрольным рэпертуары такіх спектакляў, як «Машэка», «Галіці», «Небаспечны спадарожнік», наогул упершыню паставленыя на беларускай сцэне. А магілёўскія артысты перадалі міжчэн спектаклямі «Таня» і «Чалавек з партфелем».

Значыць, калі тэатр шукае сабе п'есы, калі не хоча быць дублерам, ён знаходзіць іх, хоць натава п'ес у мінулым сезоне былі выключна вострай. У першую чаргу непахала савецкіх п'ес, якія ўзляюцца асновай рэпертуару. Тым не менш, тэатры не правялі ініцыятыўны і настойлівасці, каб такія п'есы з'явіліся ў іх рэпертуары. Прынята звычайна нарадаць на творчую паспэўнасць драматурга. Але тэатры не падцікавалі, чаму зомылі некаторыя аўтары. Імча галы два таму назад спіс беларускіх драматургаў, якія пісалі аб іх спрабавалі свае сілы ў напісанні п'ес, налічыўшы каля двух дзесяткаў чалавек. Цяпер у творчым актыве іх застаецца не больш пачынаючых. Безумоўна, над гэтым фактам павінны задумвацца ў першую чаргу Саюз пісьменнікаў БССР. Відав, з яго боку не было дастаткова ўвагі да гэтага жэра, не было клопатлівых і чужых адносін, асабліва да пачынаючых драматургаў. Не дамагала іх выхаванню і тэатральна крытыка, якая больш ахвотна аналізавала асобныя памылкі і няўдачы драматургаў, чым шукала ў іх творчасці каштоўныя зерні і класіфіка дапамагала развіццю іх. А хіба магло быць інакш? У п'есах В. Палескага, А. Кучара, М. Паслядовіча? Іншы раз п'еса ў цэлым магла быць і няўдачай, але ў ёй можна знайсці добрыя вобразы, свежую сітуацыю, з якіх можна было-б вырасціць новы цікавы твор. Практыка работы з беларускімі драматургамі не ведае такіх прыкладаў, і ў гэтым крынецца адна з прычын пажалвання іх творчай актыўнасці.

Нельга сказаць, што нашы тэатры не ўмеюць працаваць з аўтарамі п'ес. Аб іх умелі сведчаць вынікі работы над п'есамі «Канстанцін Заслонаў», «Песня нашых сэрцаў», «Гэта было ў Мінску» і інш. Але добры вопыт амаль не падтрымліваецца ў асобны час. Пахобна на тое, што тэатры проста страцілі ахвоту да настойлівай працы з пісьменнікамі.

Можна, вядома, абвінавачваць многіх драматургаў, што яны не змагліся за сваё месца на сцэне, «напрыўдзіліся» на нерэзворлівы і неглыбокі крытыку, што самі яны не заўважылі пэўнай адказнасці стаяліца да свайго творчасці, але застаецца фактам, што большасць драматургаў ужо не піша п'ес.

Такое становішча тым больш трывожнае, што асновай рэпертуару тэатраў БССР павінна быць арыгінальная п'еса. Гастроль тэатраў за межамі Беларусі паказалі, што гледачы брацкіх рэспублік у першую чаргу цікавіцца арыгінальным рэпертуарам нашых тэатраў. Яны, натуральна, цікавіцца, як расце беларускае тэатральнае мастацтва, як яно адлюстравала на сцэне жыццё свайго народа. І воля на гэтым самае важнае жаданне па-

шы тэатры адказваюць гледачам брацкіх рэспублік не поўнасьцю і тым самым слаба выконваюць галоўную задачу — узабагачаць сваімі спектаклямі шматнацыянальную культуру савецкага народа.

Лепшыя п'есы рускай савецкай і класічнай драматургіі заўсёды займалі і будуць займаць пачаснае месца ў рэпертуары тэатраў БССР. Але наша галоўная мета — ствараць у першую чаргу спектаклі аб жыцці беларускага народа.

Трэба сказаць, што не ўсе настаяваюць на гэтым правым, бо не лічаць сябе абавязанымі ствараць у першую чаргу арыгінальны рэпертуар. Гэта характэрна для абласных тэатраў. З беларускай драматургіі яны ставяць толькі тры п'есы, якія апрабраваны на сцэне вядучых калектываў, і то не ўсе. З беларускімі драматургамі яны, як правіла, не працуюць.

Многія абласныя тэатры Савецкага Саюза шукаюць на месцы аўтараў, працуюць з імі і дабіваюцца ўдзячных вынікаў. Толькі нашы абласныя тэатры не шукаюць іх, не маюць з драматургамі цеснай творчай сувязі. Куды лягчы ўзяць гатовую п'есу, чым траціць сілы і час на яе стварэнне з «невядомым» аўтарам. Куды лепш мець у партфелі невялікі п'ес, якія паставлены ці ставяцца дзець на воіх Савецкім Саюзе, — так было спаквайна і, гадоўна, амаль ніякай адказнасці за выбар.

У выніку такой «дзейнасці» некаторыя тэатры паступова становяцца пракратымі канторамі, якім усёроўна, што ставіцца, абы толькі выканаць фінансавы план. А Галоўнае ўпраўленне па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР па сутнасці большага ад іх і не патрабуе. У свой час яно паабядала асігнаваць пэўныя сродкі на набывцц арыгінальных п'ес. Меркавалася даць рэспубліканскім тэатрам поўную ініцыятыўу ў арганізацыі свайго рэпертуару. Але далей абмяжданы справа не пайшла. На першы погляд бачна не так ужо важна, хто будзе завазваць п'есу драматургу. Па сутнасці-ж тут ёсць прычыновыя розніца. Калі Міністэрства культуры БССР нясе матэрыяльную адказнасць за п'есу, дык тым самым яно адказвае і за яе творчую прыгоднасць. На доўга-ж тэатра застаецца толькі напіраць, «снарнава» работа з аўтарам, у выніку якой п'еса павінна быць падрыхтавана для канчатковага разгляду ў Міністэрстве культуры.

На працягу атрыманася так, што тэатр не з'яўляецца той канчатковай інстанцыяй, якая раніш дэс п'есы і нясе за яе творчую адказнасць. Праўда, здыўляе і тое, што тэатры і не дамагаюцца аб'явіць на слабе такую адказнасць. Відав, жыць яшчэ старае прывычывацца — ісці па сцэцы, раз і назаўбоды пратаніраваць.

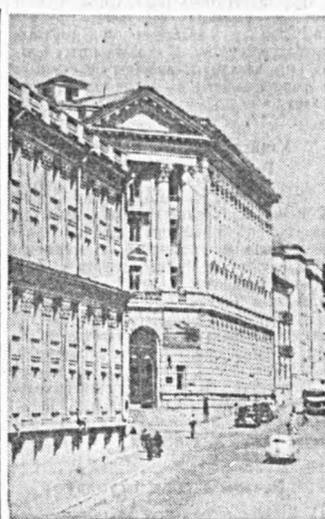
Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі ў сваёй пастанове аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах на яго палашпэўна ўказаў, што драматургі павінны ствараць п'есы, якія мелі-б глыбокае выхавальнае значэнне, былі на высокім узроўні драматычнага мастацтва. А многія п'есы нашых аўтараў не былі паставлены толькі таму, што яны былі напісаны прымітліва, без належнага мастацтва. І тут больш за ўсё павінны ўзяць на слабе віну Саюз пісьменнікаў, які часам прымірача стаяў да слабых п'ес, не павынаўшы адказнасці саміх драматургаў за іх творчасць.

Наспела неабходнасць Саюзу пісьменнікаў сумесна з Міністэрствам культуры БССР склаць творчую нараду пісьменнікаў і работнікаў тэатраў для сур'ёзнай і шчырай размовы аб беларускай драматургіі і рэпертуарнай лініі тэатраў. Такага нарада прынесла-б шмат карысці.

Усе гэтыя пытанні не могуць не ўзнікнуць напярэдадні новага тэатральнага сезона. Нельга праісці міма іх, калі сур'ёзна і прычыновы рашаць рэпертуарную праблему. А вырашаць яе трэба кардынальнымі мерамі. Нельга забываць, што ў 1957 годзе савецкі народ будзе адзначаць сорак год Кастрычніцкай рэвалюцыі. Тэатры і драматургі павінны ўжо з новага сезона з'мянаць свае маганні для стварэння п'ес і спектакляў, якія ўсаўляюць вялікую гадвіну Кастрычніка.

Саравагодзе савецкай улады трэба адзначыць не толькі п'есамі і спектаклямі аб днях рэвалюцыйнай барацьбы народа. Гэта свая трэба сустраць і спектаклямі аб сённяшніх днях. Галоўнаму ўпраўленню мастацтва Міністэрства культуры БССР трэба было-б нарэшце ажыццявіць практыку дзяржаўных заказаў і можа нават аб'явіць конкурс на п'есу да сарававой гадвіны савецкай улады.

Трэба мабілізаваць усе творчыя сілы, каб не толькі належна сустраць вялікую гадвіну Кастрычніка, а і вырашыць нарэшце даўно наспэўшую праблему рэпертуару беларускіх тэатраў, без чаго не можа пашпэхова развіцца тэатральнае мастацтва БССР.

Мінск. Вуліца імя Кірава.

У тэатры імя Янкі Купалы

Спектаклем «Крылле» А. Карнейчука 3-га верасня пачне свой асенне-зімовы сезон Беларускае дзяржаўнае Акадэмічнае тэатр імя Янкі Купалы.

На працягу жніўня калектыв купалаўцаў гастраліраваў у Харкаве, дзе паказаў свае лепшыя паставоўкі.

Апрача асобнай сцэны, артысты выступілі ў Краснаградскім і іншых раёнах вобласці, у калгасе «Комінтэрн» Валынскага раёна. Там былі паказаны «Паўлінка», «Выбачайце, калі ласка!», «Простая дзяўчына», «Глыбокія карэні».

Адбыліся творчыя сустрэчы купалаўцаў з камасольнікамі Харкава, з рабочымі і інжынерна-тэхнічнай інтэлігенцыяй электра-механічнага і турбагенератарнага заводу, завода «Серп і молат». У час сустрэч аб творчым шляху тэатра і выніках дзяржаўнага мастацтва і літаратуры ў Маскве расказаў гадоўны рэжысёр Л. Рахленка. Артысты паказвалі ўрыўкі з «Паўлінкі», «Вогненнага маста» і інш.

Цяпер калектыв працуе над новымі п'есамі. Рэжысёр Л. Мазалеўская зааказвае падрыхтоўку спектакля «У добры час» (мастак Я. Нікалаеў), які будзе паказаны ў пачатку новага сезона. Працягваюцца рэзульты на п'есе М. Горькага «Зыма» (паставоўка К. Саннікава, мастацкае афармленне А. Матвеева).

Л. Рахленка пачаў работу над сцэнічным уявабленнем п'есы А. Маўзона «У цёмным залуку» (мастак Л. Файленбоген). Творчы калектыв працуе таксама над паставоўкай п'есы «Салавей» па апавесці З. Бядулі.

Сустрэчы з гледачамі

Чым бліжэй тэатр да свайго гледача, чым лепш ён ведае яго запатрабаванні, тым больш упэўнена ідзе па сваёму творчым шляху.

Гэтым садзейнічае песная сувязь з гледачом, вылезам на завод, у калгас, у школы і інстытуты.

Такія выезды калектыву Сявердлоўскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі пастаянна практыкуе ў сваім родным горадзе і ў перыяд гастроль.

У час гастрольных паездак калектыв тэатра павяваў на буйнейшых заводах краіны — на Чэлябінскім трактарным, Мэс-коўскім аўтамабільным, Сормаўскім і многіх іншых прадпрыемствах.

Следуючы гэтай традыцыі, калектыв тэатра наведваў у Мінску аўтазавод і завод імя Молатава.

Выступленні на адкрытых пляцоўках, гутары з рабочымі, агляда пхвэў узабагацілі артыстаў новымі ўражаннямі.

СТАЦЫЯНАРНАЯ КІНОСТАНОўКА У КАЛГАСЕ

Нядаўна ў Дварэцкім сельскім клубе Рагачоўскага раёна пачала працаваць новая стацыянарная кіностаноўка. Цяпер фільмы для калгаснікаў дэманструюцца штодзённа. За апошнія дні праўнікі калгаснай вёскі прагледзелі карціны «Лёс Марыны», «Багатая нявеста» і іншыя.

НОВАЯ УСТАНОВЫ КУЛЬТУРЫ

Некалькі месяцаў таму назад закончана асталяванне клуба ў вёсцы Лютыя Крупецкага раёна. У цэнтры калгаса «Перамога» Ашчускага сельскага Савета — у вёсцы Слабада таксама пабудаваны новы клуб. Калгаснікі сельгасаршні ў вольныя дзённыя часы будуць тут культурна адпачываць.

ВЫСТУПЛЕННЕ СУСЕДЗЯў

Аб прыездзе ў горад Клец мастацкіх калектываў суседняга Насіжскага раёна было вядома жыхарам раёна, калгаснікам і механізатарам за некалькі дзён да выступлення іх на сцэне раёйнага Дома культуры.

Суседзі прывялі рознастайную праграму. Госці выканалі песні савецкіх кампазітараў, беларускія народныя песні, прадэманстравалі сваё танцавальнае мастацтва.

З цёплай паваяй сустраклі гледачы вядомы ў рэспубліцы хор калгаса «Першае мая» Насіжскага раёна, якім кіруе самадзейны кампазітар П. Касач. Песні ў выкананні харавога калектыву не раз слухалі яны па радыё.

Выступленне мастацкіх калектываў Насіжскага раёна было цёплай сустрэтай на сцэне Клецкага Дома культуры.

Ул. ДЗІКЕВІЧ.

Калгасныя будні НА ГОМЕЛЬШЧЫНЕ

— Ат, што там пра нас пісаць? Яшчэ рана. Пачакайце хоць годзік, а потым з дарогай душой прыму, бо часам сорам і перад сабой і перад людзьмі, калі журналісты пачынаюць падфарбавць рэчаіснасць, — гэта гаворыць старшыня калгаса «Абарона» Добраўскага раёна Шукайла. — Пра нас ужо крыху пісалі, ды ўсё не тое.

— А што-ж яно тое? — Тое будзе, калі гаспадарку паставім на моцную аснову, таваршчы...

Жонка толькі ўсміхаецца, але не ўмешваецца ў нашу размову: муж разважае правільна. Ён старшыня калгаса ўсяго другога год, дык дзе-ж там было яму ажыццявіць поўнасьцю ўсе свае планы, з якімі ён прыйшоў у калгас?

Шукайла пакінуў школу, дзе ён быў дырэктарам, каб аддаць свае сілы і велі ўдзельна калгаснай гаспадарцы. Ён добра прадумаў і ўважыў усё. Паступова пачынаюць вырашывацца і планы, і тое, што ўжо зроблена.

Раней калгас меў не больш самісот тысяч рублёў прыбытку, а ў мінулым годзе было каля двух мільянаў. У гэтым годзе будзе да чатырох мільянаў. А дзе мяжа добраму гаспадаранню? — А зямля та-ж самая? — Ды куды яна падезлася? Тяж-ж пясці, лугоў мала. Збожжына падрада-дожджыку мала было, ды і вясна позняя. Але думаем, што абдысцэца ўсё надраўна. Ён у нас добры, фермы растуць. Тут-ка закончым будаваць новы кароўнік. І мы пачынаем падлічваць, якая галіна гаспадаркі вырачыць.

Аказваецца, шматгацінная гаспадарка добра вырачыць. Не ўраділася збожжына, ураділіся лён, жытвёныя калгас мае багата, а гэта выгада ва ўсіх адносінах. І мя ўсміхаецца другі старшыня — калгас імя Гастыя з-пад Мінска — Міхаіл Валодзька. Нешк гутарылі мы, і я меў неспрохнацца сказаць Валодзьку, што, маўляў, вёс хваліць ваш калгас, а ў вас нават ніводнага Героя Сацыялістычнай Працы няма. Разлаўвае старшыня.

— Як гэта ты не разумееш, што справа не ў Герой. Мне хочацца, каб у нашым калгасе ўсе былі Героямі, каб усе брыгады ішлі на ўзроўні і ні адна галіна гаспадаркі вырачыць.

Мы сядзелі за сталом адзін наасупраць другога. Мой субсідэнт — старшыня калгаса «Чырвоны пагранічнік» — Міхавец Уладзімір Арцэмавіч, гадоў трыццаці, энергічны, бадрэ, з захапленнем расказваў пра поспехі калгаса і далейшы яго рост.

— Зямля ў нас — пясок. Але на пясках можна добра ўраджаі вырошываць. — Усё ад чалавеча заласці, — старшыня падтрымаць рашучы настрой Міхавца.

— Гэта так. Але, на жаль, у нас такое бывае... ён кірвава ўсміхаецца. Завязалася гутарка.

У сакавіку гэтага года ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі пастанову аб змяненні парадку павянавання ў сельскай гаспадарцы. Раней калгасам даводзіцца план з вызначэннем плошчы кожнай культуры, колькасці палогоў жытвёны, ворыва на зябавы і г. д. Усе падрабязнасці вядзеньня гаспадаркі прадуцтваваліся планам.

— Лёгка было працаваць, — жартам заўважае я.

— Лёгка... — Іранічна ўсміхаецца Уладзімір Арцэмавіч. — Зяжыць такім планам, ніякай ініцыятыўна. А хіба ў міністэрстве ці ў вобласці лепш за нас ведаюць, што на нашых землях сеець?

І Міхавец даводзіць фактамі правільнасць свайго думкі. На пасячных землях дрэнна расце пшаніца, ячмень, гарох, канопі. А ўсё-ж гэтыя культуры калгасу планам даводзіліся з году ў год. За нячы апаўняў год калгас панёс страты ад такога павянавання на 500 тысяч рублёў.

— А ў гэтым годзе павянаваў па-новаму? — Па-новаму, ды на стары лад, — адносна іранічна мой субсідэнт. — І ў гэтым годзе загалалі сеець канопі, якія ў нас дрэнна растуць.

Раёныя кіраўнікі, імкнучыся «ўпрыгожыць» зводкі і справаздачы, прымушваюць калгасы іныя раз праводзіць такія мерапрыемствы, якія вядуць толькі да страт. Калгас «Чырвоны пагранічнік» неаднаўна ў план на росту палогоў жытвёны на 30 гадоў. Старшыня калгаса Міхавца дадэна «ўстаноўка» куніць да першага кастрычніка гэтыя 30 гадоў буйнай рагатай жытвёны. Першае кастрычніка — дата дзяржаўнай справядлівасці на жытвёладоўлі. Пасля гэтага кушлена палогоў зноў можа прадаць.

— Будзеце куніць? — А што рабіць? — пытае Міхавец і разводзіць рукамі. — Не куніць — дадучь вымову. Ды вымова не страх, на калгас пачнуць крываціць, то ўгнаення мінеральных уражучы, то другім чым абдысць.

Аперэцыя куплі-продажу дзея «прыгожыць» зводкі дарага абдысцэца калгасу. Купляць прыдзецца па дарагой цане, бо да першага кастрычніка ніхто жытвёны прадаваць не будзе, а пасля першага яна таннейшая будзе, калгасы будуць прадаваць ліпш.

Калі пачалі разабрацца глыбей, высветлілася кур'ёзная рэч. Калгас «Чырвоны пагранічнік» мае на кожнай сто гектараў зямлі 28 гадоў буйнай рагатай жытвёны, а

паларкі не адставала — ні палыводства, ні гародніцтва, ні жытвёладоўля...

Гэта было некалькі год таму назад, і я асудзеў, што, каб правільна веці грамдскую гаспадарку, трэба глядзець наперад і трэба мець клопат аб кожным чалавеку, Валодзька і Шукайла — незнаёмыя паміж сабой людзі, аднак у іх характарах заўважаецца нешта агульнае. Адчуваеш у іх сапраўдных гаспадароў, якія трывала прыйшлі на зямлю і не думваюць расставіцца з калгаснай сям'ёй. Так, думачы, складаюцца характары і выпрацоўваюцца тыны сапраўдных камандзіраў сельска-гаспадарчай вытворчасці.

На Гомельшчыне, калі гавораць аб перадавых раёнах па ўраджайнасці, дык звычайна называюць Тураўскі, Уварачіцкі, Рагачоўскі...

Над Уварачічамі сцірты абмалочанай саломы на лугавых лагчынах — стагі сена. Збожжына на полі амаль што не відаць. Толькі заленяеце кукурузныя палі ды там-сям жаўцеце грэчка. Па бальшаках, каля маладых садоў ідуць аўтамабілі са збожжам новага ўраджаю. З усіх калгасоў раёна спяшаюцца яны на прыёмны пункт «Заготзбожжа», які знаходзіцца на станцыі Уза.

Тут любіць садзі. Як пачаліся яны ад Гомеля, так і няма ім канца. Банчаецца сад аднаго калгаса, пачынаецца другога. Асабліва прываблівае сад калгаса «Чаргартарская дзявія». Інецца галле ад абякі, груп. Ды і сама вёска і станцыя Уза патанюць у садах.

Шумныя цяпер там бальшака... Але і палі таксама не пустыя, рыхтуюцца пад новы ўраджай. Адна за адной ідуць палоды з угнаеннем. Здадэку мільяноўкі мінеральнае угнаенне. Яны рассяваюць мінеральнае угнаенне, а там, дзе яно ўжо рассяяна, гудуць трактары.

Калгас «Чырвоны шлях» кічыцца глыбінным. Ён знаходзіцца дадэка ад раёнага цэнтры, але гэта нічога не азначае — калгас перадавы, падае прыклад другім. Хваліць калгаснікі свайго старшыню — Рамана Кавалёва. Калгас мае добрыя прыбыткі. І ў гэтым годзе, каб калгасніцы магі больш прадукцыва працаваць у

а поле, якое меркавалася пад ячмень, занялі кукурузай.

А мад ракою сарока шчабеча. А за ракою трактар страхоха. Трактар страхоха ды галасіць, а ў нашым калгасе лён валакісты...

Гэта спяваюць недзе на беразе даўчаты. Заласцаецца ўборка збожжывых, прыйшла чарга перабіць лён...

Рыгор НЯХАЙ.

ПА СТАРОЙ ТРАДЫЦЫІ

на сто ворыва — 56 гадоў свей. У раёне ён на колькасці жытвёны ў адносінах да зямельнай плошчы займае першае месца. Калгасоў раёны яму ў раёне яшчэ. План надоў малака калгас выканаў 20 жніўня. І якраз даведзена купляць у тых, у каго менш жытвёны, але выкананы «план». Так недарэчна складаліся планы. А калі лічба запісана на паперы — усё, нішто яе не зменіць.

— Што гэта, іронія? — Горка!

Калгас «Свабода» размасціўся на граніцы багатых лясавічых суглінаў і пасячных зямель. Калі ў «Чырвоны пагранічнік» тыповыя палескі пейзаж — пясчаныя глебы, лес, балота, хмызнякі, — то ў «Свабодзе» бялесная роўнядзь. Пшанічныя зямлі, — так кажуць аграромам і спрактыкаваным гаспадарам. Гэта добры паказчык аякія зямель. Дзе родзіць пшаніца, там добры ўраджай ладуць усё культуры. У «Свабодзе» большасць такіх зямель, і толькі ў поўднёвай частцы краем пракуніліся пясчаныя.

Старшыня калгаса Фёдар Якаўлевіч Багун кіруе гаспадаркай першы год. Чалавек з жыццёвым вопытам. За год ён паспёў добра вывучыць калгас, глыбока ўвайсці ў яго інтарэсы. Стрымана, без лішніх жэстаў і слоў ён расказвае пра справы калгаса, нарэшце прапануе паглядзець, чым багата арцель.

Мы стамі калі ўчастка высокай, метры ў два, кукурузы і лубежы.

— Ну і кукуруза! — Добрая кукуруза, — не без гордасці агадэца Фёдар Якаўлевіч.

Старшыня калгаса расказвае пра аграртэхніку, затым мы даследуем, колькі пачаткаў на кожным сцябле і прыкмыаем ураджаі.

— Зерня? Да луботні цэнтнераў ў гектара можна сабраць, — і свае меркаванні Багун падмацоўвае разлікамі.

— А зялёнай масы? — Тут можна сказаць больш пэўна: цэнтнераў шасцёсот, — адказвае ён.

Песня і слова ў эфіры

Валіла любоўю радыёслухачоў карыстаюцца літаратурны і драматычны перадачы. Чытанне па радыё аповесці, апавяданняў, вершаў роўназначна самаму масаваму выданню, а трансляцыя па радыё спектакля або перадача мантажу п'есы памнажае ў тысячы разоў аўдыторыю слухачоў.

Але трэба сказаць, што ў перадачах радыёкамітэў Беларускага літаратурна-драматычнага вышчання (адказны рэдактар М. Рымар) вельмі мала ярых і зместовых матэрыялаў. Класіка перадаецца вельмі рэдка (пераважна ў юбілейны дні), а сучасная літаратура прапагандаецца бясцёмна. Буйныя творы Беларускай савецкай літаратуры перадаюцца, як правіла, толькі ўрыўкамі. У фондзе запісаў лепшых твораў Беларускай аўтарскай арганізацыі (П. Багунічыч, М. Баганючыч, П. Гіт, І. Коласа, З. Бялыніч, А. Самуілавіч, К. Чорнага і інш. Дарэчы, вельмі ўжо каля года, як у партрэфі рэдакцыі ляжыць тэкст радыёнастаўкі «Андрэй Лабановіч» (аўтар Іван Цімоўскі, П. Данілаў), па выдоды трыголі Якуба Коласа, і нічога не робіцца, каб гэтая цікавая работа выйшла ў эфір.

Можна было-б зрабіць цікавыя радыёкампаніі ці пастаноўкі і на такіх творах Беларускай пісьменніцкай, як «Векі памяці дні», «Сустранемся на барыкадах», «Мінскі напрамак», «Згуртаваныя». Затое часам радыёкамітэў частае слухачоў творами сярнямі, неапрацаванымі (напрыклад, урылак з новага твора А. Міронава). Матывуецца гэта тым, што творы будуць змешчаны ў часопісы і выданыя асобна. У большасці выпадкаў так і атрымліваецца. Аднак гэта не здымае адказнасці з радыёкамітэў літаратурна-драматычнага вышчання. Удзельная работа рэдакцыі з аўтарамі можа садзейнічаць значнаму паліпшэнню твораў. А рэдактары па радыё далей выпраўнялі памалка друку ў тэкстах, якія ім прысвоілі аўтары, не ідуць.

Рэдакцыя літаратурна-драматычнага вышчання чамусьці не лічыць патрэбным знаёміць слухачоў з найважнейшымі драматычнымі і кінадраматычнымі творами.

Шкаваць рэдактар «Пісьменніцкай калі мірафона». Тут маюцца на ўвазе неспраданыя выступленні саміх аўтараў з чытаннем сваіх твораў (новых, а іны раз проста лепшых). Выдзецца-ж гэты рэдактар пераглынуць.

У фондзе радыёкамітэў няма ніводнай радыёпастаўкі па лепшых творах пісьменніцкай Кіталя. Індзі (апрача інацэпаванага апавядання М. Бошу «Умарані»), Чаславякі, Албані, Балгары, Венгры і інш. Не лепшая справа з творами пісьменніцкай брацкай распулікі.

Рэдакцыя не турбуе сабе не толькі пашукі тэматыкі перадач, але і тым, каб зрабіць іх жанрава рознастайнымі. Найбольш частым жанрам застаецца літаратурна-музычны мантаж. Гэта, проста кажучы, «нізка» розных вершаў, такія ззеленых траскуным прымітывіным, штампаваным канферансам, падмацаваным паўнай колькасцю песень і музыкі. Такія прымітывія форма перадач вельмі зручныя для падрыхтоўкі, але не для слухача. Штыванне аб ліквідацыі гэтых «мантаж» ставілася неаднаразова, але... «сва і сёння там».

Важны рэдактар у рабоце рэдакцыі — «Тэатр перад мікрафонам». Запісваюцца на гэтым рэдактару многа, іны раз нават і тое, што зусім не заслугоўвае увагі. А некаторыя лепшыя запісы, зробленыя вельмі паўнай, патрабуюць перазапісу. Мастацкая якасць паказу спектакляў па рэдактару «Тэатр перад мікрафонам» некалькі разоў падніжвалася. Аднак рэдакцыя іны раз дапускае да запісу не толькі неапрацаваныя, але і непрачытанна матэрыялы. Так адрадавалася з мантажом п'есы «Гамлет», у якім па віне рэдакцыі былі зроблены недарэчныя купюры.

Вельмі рэдка, раз або два ў год, рэдакцыя перадае запісы выступленняў такіх буйнейшых майстроў мастацкага слова, як В. Качалаў, І. Ільінін. Наогул гэты рэдактар фонду запісаў больш чым сіціла. Ніхто не цікавіцца яго паўпачыненнем. Проста даўна, як гэта не мець у сваім фондзе выступленняў такіх выдатных чытальнікаў, як Вадзімір Яханяў, Сурэн Качаран, Антон Шварц, Дамітрый Орлоў, Дамітрый Жураўлёў, Сергей Балашоў, Вера Алесінаў, запісаў з аўтарскімі выступленнямі многіх вядомых пісьменніцкаў. А ўсё гэта, зрабіўшы адвельную запіску, можна атрымаць з Масквы. Ляжыць перушка, пакрываючыся пылам у фанатэн, запісы спектакляў МХАТ'а і асобных сцен а іх. Даўно ўжо неабходна стварыць фонд запісаў вядомых дзеячоў Беларускай літаратуры і мастацтва.

Некалькі лепшых наладжана справа ў рэдакцыі вышчання для дзяцей і юнацтва (адказны рэдактар В. Шапавалава). У рабоце гэтай рэдакцыі больш творчай ініцыятывы. Тут і больш рознастайная тэматыка перадач.

Аднак у законным імкненні рэдакцыі рабіць свае перадачы рознастайнымі, часам забываюцца ўдзельныя змены ў сваёй форме і жанры. Так, некалькі выдатных песняў карыстаюцца ў дзяцей і юнацтва «Вясёлая пошта». Сотні песняў прыходзіць ў рэдакцыю, і па іх можна было меркаваць, наколькі карысна і метадазна гэтая займальная і вясёлая перадача. Аднак вельмі ўжо больш двух год, як «Вясёлая пошта» па неразумелых прычынах закон-

чыла сваё існаванне. Не атрымаў сваёй працягу п'еса перадач цікава задуманы цыкл «Казкі Беларускага народа» і цыкл «Лепшыя апавяданні праграма-ціху дзіўнагаў зарубешных краінаў».

Формы і метады музычных перадач (адказны рэдактар Д. Лукас) введзены ў асноўным да п'энага кола стандарту, адступлення ад якіх амаль не робіцца. Гэта — звычайныя канцэрты па розных праграмах (але па адной схеме), музычна-адукацыйныя перадачы, дзе не заўсёды цікавы тэкст чаргуецца з музычным ціхулкамі, звычайнымі канцэртамі па вэлюкам.

Мантажы опер і аперет ідуць пераважна тым, што ўжо даўно запісаны. (Хіба толькі іны раз іх дамажылі тэкст «сперапаўняюцца» ў рэдакцыі і перакладаюцца на Беларускаю мову). Эстражныя канцэрты, як правіла, даюцца толькі ў добра вядомых запісах. Артысты Беларускай эстрады зусім не выступаюць. А былі-ж даўно сур'ёзныя сур'ёзныя стварыць арыгінальныя Беларускае канцэрты! Але аўтарскія матэрыялы пры рэдагаванні настолькі былі засуханены, што іны пераважаліся ў протыя канцэрты з тунчым канферансам. У гэтых канцэртах было «рацыянальнае зерне», якое аўтары ўключылі ў сваю новую праграму «Бываюць здаровы, жыццё багата» (для Рэспубліканскага Дома народнай творчасці), і гэтая праграма з радом новых дапаўненняў у значнай ступені аказалася ўдалай. На радыё з аўтарамі не пажалалі прадаваць.

Не створаны яшчэ музычны альманах «Беларуская песня». Няма вымакамацкіх мантажоў лепшых Беларускай опер і балетаў, такіх, як «Міхас Навроўны», «Дзівіцца з Палесся», «Ястусь Каліноўскі», «У пущах Палесся» і інш. Мантажы некаторых спектакляў, праўда, ёсць, але яны маюць ужо шматдаждову даўнасць і па сваіх тэхнічных якасцях не могуць быць скарыстанымі. Да гэтага часу вельмі не мае амаль ніводнага запісу дзіцячых песень Беларускай кампазітару і суправаджэнні сімфанічнага аркестра. Невадка ў нашай фанатэнцы колькасць лепшых твораў савецкай сімфанічнай, опернай і балетнай музыкі! Так, напрыклад, выдатны твот «Чырвоны мак» прадастаўлены тут толькі дзума-трыма фрагментамі.

За апошні час кола ўдзельнікаў радыёпаставак і чытальнікаў пашырталася пераважна за ік модалі. Многія малалыя выканаўцы дэманструюць растушае майстарства. І вось тут хочацца звярнуць увагу на такую акалічнасць. У гэтым годзе былі прыцягнуты да ўдзелу ў радыёперадач студэнты (пераважна выпускнікі) Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Выявілася, што па ўсім малалды артыстаў дрэнная сцэнічная мова, кепская дзіця, невыразнае чытанне, наўмыснае загнана рабрыца тэкст. Да гэтага яшчэ треба дадаць слабае валоданне Беларускай мовай. Траба, каб у інстытуце сур'ёзна палудалі аб усім гэтым.

Ражысура Беларускага радыё складаецца толькі з двух чалавек. Улічваючы валікі аб'ём вышчання (а з новага года ён будзе павялічаны ў два разы), перыядычна прыцягваюцца да работ пазаштатныя ражысёры (В. Браўноў, І. Рахленка, Г. Качаў). Імнучыся павялічыць прыток свежых ражысёрскіх сіл, на радыё практыкуець асістэнтуру. За кароткі тэрмін у асістэнцкай рабоце сабе добра паказалі З. Браварская, І. Лацінскі і іншыя. Кіраўніцтва радыё павіна ахвотней падтрымліваць гэтае пачынанне.

Як бачна, літаратурна-мастацкае вышчання ёсць яшчэ не можа задаволіць слухачоў і патрэбна прыняць усе захавы да яго значнага паліпшэння.

Ус. КУХТА.

Навіны мастацтва

Канцэртны сезон філармоніі

У пачатку верасня адкрываецца асенне-зімовы канцэртны сезон у Мінску. Сімфанічны аркестр філармоніі пад кіраўніцтвам дырыжора А. Стасевіча (Масква) выканае пяць сімфоній і «Мандрэа Чайкоўскага, сюіты з балету «Лебядзінае возера», а таксама сюіты з балету «Хачатуряна «Спартак».

У бліжэйшы час адбудуцца канцэрты заслужаных дзеячоў мастацтва РСФСР п'яніста Г. Гізабурга з аркестрам і спевача В. Канавава, артысткі А. Гашуцінай (сапрано) і саліста-п'яніста Д. Лернера. Аркестр народных інструментаў і канцэртныя бригады філармоніі будуць выступаць у абласных і раённых цэнтрах рэспублікі. У складзе гэтых брыгад ёсць вакалісты, майстры мастацкага чытання і салісты на музычных інструментах.

Узнагароджанне артыстаў Рускага тэатра БССР

Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горькага надаў а закончыў свае гастролі ў сталіцы Савецкай Латвіі — Рызе. За паспяховае выступленне перад латышскім глядачом тэатр узнагароджаны Ганаровай граматай Прэзідыума Вархуўнага Савета Латвійскай ССР. За дапамогу ў рэдагаванні культуры Латвійскай ССР Ганаровай граматай Міністэрства культуры Беларускай ССР А. Абухвіч, А. Кістаў, Я. Карнаухаў, В. Фёларуў, заслужаныя артысты рэспублікі Г. Нярасаў, Я. Палосін, артыст І. Лахтаняў, а таксама дырэктар тэатра А. Тантан.

Вечеры сатыры і гумару

У Мінскім дзяржшырсе праходзіць вечеры сатыры і гумару пры ўдзеле артыстаў братаў Шырман. Разам з клоунамі выступаюць майстар верхавой ляды Каралеў, паэтарыя гімнасты Османь, а рэдакцыя Зайнаў, артысты аэстаскага прыла Латычкі і артыст Брылянтаў (слова атраціцель).

Канцэрты эстрады

У гарадах, раённых цэнтрах і калгасах Брэсцкай вобласці выступае з канцэртнай брыгада Беларускай дзяржаўнай эстрады. Артысты наведлі калгасы «Комітэрн», імя Жданова, імя Сталіна Івацэвіцкага раёна.

Брыгада выступае ў калгасах Стопіскага і Давыд-Гарадоцкага раёнаў.

А. А. КАУКО.

У гуртках мастацкай самадзейнасці

У 1939 годзе быў арганізаваны Падлескі хор Яхавіцкага раёна. Хор да разы выступаў у Маскве, Чарэ ў Мінску, у абласных і раённых цэнтрах.

На рэспубліканскім аддзеле сельскай мастацкай самадзейнасці ў гэтым годзе калектыву таксама паказаў добры вынікі. Хор вылучаны кандыдатам на Усесаюзнае сельскагаспадарчуе выстаўку. Ідзе старанная падрыхтоўка да паездкі ў Маскву.

А. ПЯТУХ.

Калектыв мастацкай самадзейнасці Бабіцкага сельскага клуба Васілевіцкага раёна даў канцэрт для хлэбаробу сельскагаспадарчых «Чырвоныя п'яны». Сіламі драматычнага гуртка была пастаўлена камедыя А. Магнача «За вушка іх ды на сонейка».

Н. ШУРА.

Зборнік рамансаў

За апошнія гады Беларускай кампазітарскай створана многа новых цікавых твораў буйнай формы. Сярод іх опера Г. Пукста «Марынка», якая рыхтуецца да пастаноўкі на сцэне опернага тэатра, 4-я сімфонія М. Алашава, канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Я. Шкоцікава, уверцюры Д. Кавіцкага, П. Падзавырава, Д. Абелівіча, сімфанічныя паэмы У. Алоўкіна «Партызанская бітва» і «Нарач». Побач з творами буйнай формы створаны песні, хоры, рамансы. Сярод іх неабходна вызначыць пяць рамансаў Д. Лукаса па словах Лесі Украінікі.

У першым — «Шіха дэманя ночка ляды» кампазітар намаляваў паэтычную карціну прыгажосці нікай летняй ночы. Спакойная, шчыра, выразная мелодыя са стрыманым характарам суправаджэння раскрылае глыбокае адчуванне.

Раманс «Не спявайце мне гэтыя песні» працягла лінію нарастання ўспамінаў і дум. Настрой ціхага роздуму першага рамана амяраецца ўсхваляваным, драматычным характарам музыкі і прыводзіць да кулімінацыі душэўнай буры, да яркага драматызма ў творы «Гарыць маё сэрца».

* Д. Лукас. Пяць рамансаў. (Цыкл «Мелодыі»). Слова Лесі Украінікі. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. 1955 г.

Але чалавек пераадолець смутак. Ён ікнецца загалупіць яго, адліпаць аз сабе. Мінучае адыходзіць у забыццё. З прыходам вясны нараджаюцца светлыя надзеі ў душы чалавека. Раманс «Зноў вясна» пачынае гатуць светлую, радасную лінію.

Кулімінацыя і сперджаннем светлага, антымстычнага пачатку, пераадолення душэўнага смутку з'яўляецца апошні з пяці рамансаў «Стала я і слухаю вясну».

Піські «Мелодыі» Д. Лукаса напісаны з глыбокім разуменнем паэтычнага тэксту. Выразна адчуваецца напывальны характар музыкі.

У кожным рамансе відць ітананійна і адалана сувязь з народнай мелодыяй, і характэрны для яе зменны рытм і ладу. У творах адчуваецца плыўны ўплыў рускага класічнага рамана. Піські светліць аб сур'ёзнай і ўважлівай рабоце кампазітара над уладнаваннем свайго майстарства.

Аднак, нагледзічы на несумненна ўданы «Мелодыі», хацелася-б памадаць кампазітару большай строгаці і патрабавальнасці да ітананійнай выразнасці мелодыі, яшчэ глыбейшага змяняльнага, вобразнага ўваблення іх у фартэпіянай партыі. Патрабуе большага ўважання і рознастайнасці гарманічнага мова раманаў.

Л. ЗАПОЛЬСКАЯ.

У майстэрнях скульптараў

...Іна толькі што закончыла перабіць лён і на хвілінку разгудзлася, каб прывычнымі рукамі рук павярціць неспахлужыма кашынку. Малды твар, стройная постаць. Такім стварэе скульптар А. Глебаў вобраз Беларускай калгасніцы.

А. Глебаў доўгі час працаваў у галіне партрэтнай скульптуры. Шыроку вядомасць набыла яго група «Максім Горкі і Янка Купала». Не раз скульптар з'яўляўся да партрэта Янкі Купалы. І цяпер у майстэрні А. Глебава можна ўвабчыць новы бест Беларускага песнара, зроблены ў галіне партрэтнай скульптуры. Шыроку вядомасць набыла яго група «Максім Горкі і Янка Купала». Не раз скульптар з'яўляўся да партрэта Янкі Купалы. І цяпер у майстэрні А. Глебава можна ўвабчыць новы бест Беларускага песнара, зроблены ў галіне партрэтнай скульптуры. Шыроку вядомасць набыла яго група «Максім Горкі і Янка Купала».

Знаёмыя, родныя рысы, добрая ўсешка, ясны позір. Янка Купала, нібы жыў, такі, якім мы ведалі і помнім яго. У рабоце скульптара ў многім садзейнічала асабістае знаёмства з паэтам. А. Глебава па праву лічыць твораем лепшых партрэтаў Янкі Купалы.

Доўгі час скульптар працаваў над коннай фігурай Льва Даватара. У яго ёсць некалькі варыянтаў гэтай скульптуры. Пяпер-ён закончыў апошні варыянт, які найбольш задаволіў патрабавальнага майстра.

А. Глебава таксама зацікавіла гэтая тема: — Я з дзіцячых год люблю творы Адама Міцкевіча, — расказвае скульптар. — У іх адчуваецца вялікая народная мудрасць. Міцкевіч, як і яго вялікі сябра Пушкін, чэрпалі та-

мы, вобразы з народнай творчасці. Блізкая сувязь Пушкіна і Міцкевіча навілі мяне на тэму стварэння калектыву скульптараў «Пушкін і Міцкевіч».

А. Глебаў падзяліў гэтай задачай з малым скульптарам А. Заспінскім, і яны разамлі прадаваць над кампанійным разам. У майстэрні малодз будучай скульптуры. Міцкевіч садзіў з рускім і ў руках, а Пушкін стаіць побач і ўважліва слухае вершы свайго сябра. Абодва яны яшчэ малдыя, амаль адзін-адзін, і абодва поўны жададні служыць народу. Мастакі здолелі перадаць асабісты характар, індывідуальныя рысы вялікіх людзей.

З новымі работамі мы сустрэліся ў майстэрні С. Селіханава. Па заказе Маскоўскай арганізацыі горада Радзівілічы скульптар закончыў помнік «Клятва», які будзе ўстаўлены на брацкай магіле загінуўшых воінаў.

Пятер скульптар прадуе над фігурай малодга Кастуса Каліноўскага.

Два скульптары — дзве майстэрні. Як у адной, так і ў другой — натхнёная творчая праца.

Я. САДОУСКІ.

НАМ ПІШУЦЬ

У час жніва значна актывізавала сваю работу хата-чытаня калгаса «Пігарт» Ждановіцкага раёна. Гурткі мастацкай самадзейнасці, створаныя пры ёй, паказалі канцэрты для калгасніцкаў. Гуртковымі паставілі аднаактовую п'есу, выканалі рускія і Беларускае народныя песні і песні савецкіх кампазітараў.

К. КУНЦЭВІЧ.

Тураўская раённая бібліятэка правяла літаратурны вечар на тэму «За дзесяць мільярдаў пудоў ажнога ў год». З дакладам выступіў член савета раёнай бібліятэкі галоўны арганом Тураўскай МТС П. Бяляў. Для ўдзельнікаў вечара былі прыгатаваны вершы і асобныя рэдакцыі з твораў савецкіх пісьменніцкаў аб калгаснай вёсцы, дэманструюцца навукова-папулярныя кінофільмы «Наступленне на цаліну».

К. КУНЦЭВІЧ.

Тураўская раённая бібліятэка правяла літаратурны вечар на тэму «За дзесяць мільярдаў пудоў ажнога ў год». З дакладам выступіў член савета раёнай бібліятэкі галоўны арганом Тураўскай МТС П. Бяляў. Для ўдзельнікаў вечара былі прыгатаваны вершы і асобныя рэдакцыі з твораў савецкіх пісьменніцкаў аб калгаснай вёсцы, дэманструюцца навукова-папулярныя кінофільмы «Наступленне на цаліну».

Няма нічога заганана ў тым, што мастакі выбіраюць для сваіх пейзажаў адзінаццаць куткі Беларускай прыроды. Аднак бада ў тым, што іны амаль абмяжоўваюцца гэтым. Міма ўвагі пейзажыстаў праходзяць найбагацейшыя са сваіх магчымасцаў, па ідэяна-вобразна амету карціны прыроды. Тут і некрэаўная прырода Палесся, і зусім новае аблічча савецкай прыроды, і адраджэнны гарады рэспублікі, якія сталі жыць больш прыгожымі. Усё гэта дае наставу для стварэння магутнага, абавязальнага карціны, для праяўлення самых розных творчых індывідуальнасцей.

Большасці пейзажных работ некалькі дэкадаў, перадачы багата стая прыроды ў не складаным унутраным руку. Нельга сказаць, што Беларускае мастакі зусім не ставяць перад сабой гэтых задач. Пейзажы Я. Зайцава «Вечар на рацэ Проні» і асабіва «Вераг Дняпра» напісаны з вялікім тэмпераментам — сапраўдным паучцём жыцця. Выбулеўна гэта і ў вострай кампазіцыі, і ў кантрастным каларытным вырашэнні са скарыстаннем выразных эфектаў асветлення.

Здзіўна прыгажэйшых пейзажаў на выстаўцы Беларускага мастацтва — «На калгасным парніку» Н. Воранава вылучаецца прэзростаю перадачы сцягла і паветра. Калі глядзіць на гэты пейзаж, дычаецца асабіва радасна і лёгка.

Аднак у творах Я. Зайцава і Н. Воранава, якія маюць у сабе цікавыя ідэі і вобразы, яшчэ захаваліся рысы

На вечары прысутнічала звыш 350 калгасніцкаў і калгасніц, работніцкаў МТС, рабочых і служачых гарладога палёска.

Е. АЛЬБЕРСОН.

Заслужанай славай сярод калгасніцкаў Дрыбінскага раёна Магілёўскай вобласці карыстаецца агітбрыгада раёнага Дома культуры. Гэтымі дзямі яна пабывала ў сельгасарпелі імя Жданова. Пасля лекцыі, якую прыгатава член сельскага лектарыя т. Маржава, быў дадзены канцэрт. Калгаснікі цёпла прынялі выступленне хору і танцавальнага калектыву.

У дні ўборкі ўраджая калектыву самадзейнасці наведваў калгасы «Першаг Мая», «Чырвоны багатыр», «Зара», «Большэвік», «Звязда», абслужыў звыш трох тэатраў гледачоў.

Сярод мастакоў пейзажыстаў, якія працуюць у абласных, раённых палёсках і магаліа П. Данаіла, І. Пушкоў, П. Дурчын. У работах апошняга сналучаецца сваеасабіла трактоўка пейзажных матываў з умелым валоданнем складанай тэхнікы пастэлі. Здольным пейзажыстамі правілі сабе В. Савінік, В. Казанька. Мастакі абластцы, у большасці выкладку малалы, валодаюць свежым і вострым бачаннем прыроды, але часта павярхоўна палыжыць да вырашэння свайх задач. Наглядным прыкладам можа служыць творчасць таленавітага пейзажыста А. Каржавіцкага, які замест уважлівага вывучэння прыроды, назірання прыроды часта аддае перавагу надуманым, умоўным прыёмам, разлічаным на вокавы эфект.

У многіх пейзажах маскоўскіх аўтараў пераважаюць маблонныя матывы. А пейзаж, як і любы іны жанр у жывапісу, патрабуе глыбокага вышчання тэм, грунтоўнага адрбу матэрыялу, сур'ёзнага вырашэння кампазіцыйнай палювы, дэталістасці рысунака і маскімальнага скарыстання ўсіх жывапісных сродкаў.

На юбілейнай Усесаюзнай мастацкай выстаўцы ў 1957 годзе тэма прыроды нашай савецкай радзімы Радзімы павіна зьяніць належнае вырашэнне ў арміі таленавітых творах.

Мастакі Беларусі маюць усе магчымасці для таго, каб іць поўнацісна карціны, прысвечаныя прыродзе свайго рэспублікі.

П. НІКІФараў.

Музей павінен працаваць лепш

На вялікіх дзвярах шылава: «Магілёўскі краязнаўчы музей». Калі наведвальнікі заходзіць у музей, кантралярыя здымае ўнімае на яго вочы. І сапраўды, ёсць чаму здзіўляцца. Не карыстаюцца аўтарытэтам у насабніцтва музея, не прыцягваюць на наведвальнікаў. У экспазіцыях адвельтраваны толькі перыяд Валікай Айчынай вайны 1941—1945 гг. Перыяд пасляваеннага аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі паказаны бядна. Ды і матэрыялы, прадастаўленыя ў экспазіцыях, не заўсёды маюць неспадзяванае дакладнае да Магілёўшчыны. Падбор іх рабіўся без належнай сістэмы.

У экспазіцыях музея ёсць мноства цікавых асабнатнаў, якія маюць вялікае значэнне для ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі. Да ліку такіх асабнатнаў адносіцца перададзеныя кнігі, выдадзеныя

няма Магілёўскім брацтвам у XVII—XVIII стагоддзях, матэрыялы па гісторыі калектывізацыі, партызанскага руху, твораў зборі народных мейсцяў. Але наведвальнікі іх амаль не бачаць.

Музей рэдка мяняе свае экспазіцыі. У снежні 1953 года ў газэце «Савецкая культура» быў змешчаны артыкул аб недахопах у краязнаўчай рабоце. У прыватнасці, крытыкавалася работа Магілёўскага краязнаўчага музея. Абласны аддзел культуры і дырэкцыя музея склалі пасля гэтага парадку краязнаўцаў. У не рабоце прымаля ўдзел вялікай групы вучоных. Выпрамана быў выпускнік «Даведнік краязнаўцаў па Магілёўскай вобласці».

Але праўдой час, і ў Магілё

Невыразная пазіцыя

Д. ПАЛІТКА

Жыццё савецкай інтэлігенцыі і ў прыватнасці тэатральнай мала асветлена ў літаратуры. У нас ёсць цікавыя межураныя творы тэатральнага дэячэ, запіскі і заметкі аб тэатры і артыстах мінулага, пазначаныя пісьменнікамі, якія былі стадыі да іх. Але амаль няма мастацкіх твораў савецкай літаратуры, якія ярка адлюстравалі б самаадданне служэння народу, высока маральныя якасці людзей сапраўды народнага савецкага тэатра.

Паказачы жыццё сучаснага тэатральнага калектыву, творчае шуканне і творчае гарэне, напружаную штодзённую працу артыстаў па шляху стварэння вобразаў, якія ўнікаюць і выдзяляюць народ на познігі ў імя камунізму, даць вобраз савецкага артыста — задума, вяртаў увагі мастака, тама жыццёвая і важная.

Такой мэтай задаўся ў сваёй апавесці «Першы снег» Барыс Бур'ян.

Малады пісьменнік несумненна знаёмы з тым жыццёвым матэрыялам, аб якім узяўся раскажаць. Ёсць у яго і патрыятычныя веды і сапраўды мастацкае ўяўленне. Рад раздзялаць з будзённым жыццём сцэны, напісаныя пранікнёна і выразна. Жывы і арыгінальна перададзена «светаадчуванне» артыста Глеба Міхайлава, які ўпершыню выйшаў на сцэну ў значнай ролі. Ёсць у Б. Бур'яна пэўная назірлівасць, умненне нямногімі штрихамі дэсцяк аэраваў адувальнасці вобраза. Калі пры гэтым мець на ўвазе арыгінальнасць адуваў і свежасць тамы апавесці, дык можна гаварыць аб наяўнасці ў маладога празаіка многіх дасягнен, патрыятычных для мастака слова. Мы гэта не баям сказаць рашуча, хоць першая апавесць дэбютанта і наўдала.

Наўдому апавесці, думачна нам, трэба растлумачыць перш за ўсё напіравальнасцю выхаднай пазіцыі маладога празаіка.

Вырашымшы раскажаць чытачам аб жыцці тэатральнага калектыву, Барыс Бур'ян, як ні дзіўна, ізаляваў тэатральны калектыв ад кінуўша жывага горада Брутара.

Нам могуць запырачыць, што ў апавесці ўмяняецца меланжывы камбінат, будучыня вятара, гарэма партыі і гарадская газета «Крутагарская праўда», сталовая і прыкоўскі рэстаран «Паллавок». Гэта праўда. Меланжывы камбінат умяняецца некалькі разоў. Неаднаразова называецца гарадская газета, але значна большае месца ў апавесці займае «Паллавок».

У якой сувязі тэатр знаходзіцца з горадам і гарадскім жыццём? — па апавесці меркаваць нельга. Сапраўднага жывага горада тэатр не ведае. Назва дырэктара тэатра Кайгародаў не ў курсе гарадскога жыцця. Калі драматург і фелетаніст Малажымаў гаворыць яму, што піша п'есу на матэрыял Брутагарскага меланжывага камбіната, выкарыстоўвае выдуму ў горадзе гісторыю з мноства нечаканымі, а-за чаго быў з тэатрам зніты дырэктар камбіната, Кайгародаў адказвае: «Штобыя поніцца».

Гарадское жыццё для Кайгародава — нейкія непрыемныя пугі. «Толькі пакажы-бы хутчэй ад гэтага, ад заявак на рамонт пецяў, ад навучаных у гарэме, ад цяжкага вока пад касматнымі брытвамі Паўдзіна, ад няпрываўнага адвакатаў, — ад усяго, што тут, у Крутагары, на кожным кроку кіруе тваімі думкамі і ўчынкамі, аду і выводзіць з сабе».

Не лепшы стаяцца да горада і іншыя артысты. Уласна кажучы, ён іх не цікавіць. Аўтар шырока рэкламуе і ўсяляк спрабуе пераканаць чытача ў каштоўнасці талента артыста Паар. Разуміцца Паар, як яе атэстуве аўтар, агардынацца ад свету жывых людзей. Не не цікавіць не толькі горада, але і жыццё не кватэрнай гаспадары, старэйшы сям'і якой заханіўся тэатрам і закінуты школа. Аб іншых артыстах не даводзіцца гаварыць: яны самі пра сабе думачы, як аб «чарадзе птушак пералётнага аждэртава».

Тэатр знаходзіцца на датыцы дзяржавы. Артысты скардзяцца ў чарзе за зарплатай, што ёсць пазіцыя народ за наша мастацтва, адмаўляецца запінаць дожы і партэр».

Не толькі простым гараджанам, але нават інтэлігенцыя горада глядзіць на тэатр непрыязна. Выкладчыца літаратурнай сярнянай школы, жонка дырэктара тэатра, Надзежда Іванаўна «не любіла дэбны тэатр, таму што тэатр «не тое што адпачываць, а гультайнічаць», а вядчарыца — балаяса. Школа з недавальненнем сустрачае весту аб паступленні вучня Глеба Міхайлава ў тэатр, баіцца дрэннага ўплыву тэатра на астатніх школьнікаў. Глеб Міхайлаў крыўдзіць бацькоў сваёй сувязю з тэатрам. Не радзецца захаляцца свайго сына тэатраў і работніца «Крутагарскай праўды» Ольга Сергееўна Стрэмляніна, у якой кватэру артыстка Паар. Наўжо такое непрыязнае ў вачах людзей тэатральнае мастацтва? Відавочна, не.

Малады празаік не здолеў паказаць сапраўднага месца тэатра ў жыцці савецкага горада. У пачатку апавесці ён гаворыць, што кожнаму, хто ўпершыню трапіць у Брутагар, адразу відаецца ў вочы тэатральная афіша, але гэтая дэтал аказалася сама па сабе. Жыццям горада не адчуваюць роў тэатра, які аднаго з культурных цэнтраў гарадскога жыцця.

Аўтар аказвае бездапаможны і ў рэалізацыі сваёй асноўнай задумі. В. Бур'ян

Альманах «Советская Отчизна» № 3 і 4, 1955 г.

Унутраны свет Кайгародава і Паар, якія ў сваю чаргу пашыраю мужна-палаўніча ў імя любові да Кайгародава, аўтар аналізуе ў абстрактна-псіхалагічным плане. Псіхменнік сур'ёзна запэўняе чытача, што іх адноены і ёсць сапраўднае каханне, пацуды, якое жыццё і падтрымлівае агонь таленту. Пісьменнік не растлумачае чытачу, мастацкі не матывуе, чаму Кайгародаў пакінуў некалі любімую жонку або чаму Паар адрадаваў мужу-афіцэру, бессаромна наваўшаў свае пачуцці Кайгародаву. Па апавесці атрымліваецца проста: прышла ўсепатрыманнае каханне, і няма яму ў свеце ніякіх маральных перашкод. Кайгародаў, як хлапчук, кручачы выносіць ад жонкі сваю бібліятэку, намерваючыся пакінуць яе, таму што на яго глядзяць вочы другой жанчыны, а ў гэтых вачах — «неба, базоблачына і блакітнае разуменне неба». Пад погляд гэтай другой жанчыны ён не толькі забывае пра жонку, але і не понічы, колькі тыдняў у годзе.

Ціжка паверыць, каб такія паводніны не абуралі калектыв тэатра. Абымава стаяцца да паводін Кайгародава сакратар гарэма партыі, які толькі між іншым цікавіцца, што ў Кайгародава з жонкай.

Трэба ў гэтай сувязі папракчыць аўтара і за тую наўвагу, з якой ён аднёсся да пачаў ролі партыйнай арганізацыі ў жыцці тэатральнага калектыву. Сакратар партарганізацыі Спеланчук, празваны «экстрычым бога», паказаны ў апавесці нейкім хадзачым непаразуменнем. Таму і не дзіўна, што калектыв тэатра не рагуе на амаральнае ўчынкі свайго дырэктара і артыста Паар. Аўтар запэўняе нас, што гэтае каханне акрыліла Кайгародава на творчасці. «Дзякуй табе, Зіна! — гаворыць у думках Кайгародаў. — Там, на беразе безбарэжнага мора, ты даламага развядца, і свет адкрыўся шырокім, прастарэйшым, святлейшым».

Учынак Кайгародава і Паар, безумоўна, ускаліхнуў горад. З абуреннем разгавала на яго гарадское. Бруд у адносінах паміж людзьмі не апраўдваецца нікімі іх талентамі. В. Бур'ян, аднак, прымушае свайго станаўчага героя Глеба Міхайлава з амільваннем глядзецца на шчасліўцаў Кайгародава і Паар. Ці можам насця гэтага мы паверыць пісьменніку, што яго герой Глеб Міхайлаў у сваіх чыстых адносінах да Асі Вадзернікавай будзе паслядоўным і пастаянным: быў час, і малады Кайгародаў-франтвік з хвалюваннем чакаў сустрэчы з Надзеждай Іванаўнаў...

Некалькі слоў хацелася б сказаць аб мастацкім густе пісьменніка.

У апавесці «Першы снег» яўна адчуваецца падкрэслены натуралізм, моўны штамп, клянінасць.

Цікавыя вартаня з вайны Кайгародава. «Надзя, як сейчас помніт, угадывала, прачувствавала, ошцудла губама, каб он, Ніхита Кайгародов, поцелуе ее тогда, а не замрёт дыханне і похолоднёт рубо;» (падкрэслена мяном. — Д. П.). Або: «У воех так на первом месяце или только у него? Надя провела рукой по животу, где было ее ребеном, покамест не дазавишиць зыць о себе ил едним дывженем. ...Надя подошла к зеркалу. Скоро, наверно, появятся на лице коричневыя пятны. Живот вздуется».

Шура Брухануў — гаварыць Глеба Міхайлава па школе пошла адукацыя аб любімай Глебам дзівчыне. Аўтар пугае гэтыя пошласці і піша, што Шуру Бруханова падтрымліваў ўсе хлопцы. «Бруханов... сядко журмась, томным голосом пропел: «Ох, ребята, что за перси у нашей Аськи Вадзерниковой! И на плазе любовацца. Умопорожение!» ...когда уже близилась выпускные экзамены, Ася впервые пришла в школу не в блузке «на пусском», а в шелковом платье в обтяжку, и все парни сошли нужным похлопать Шуру по спине: «А ты прав был насчет Аськиных персей!»

Узна здобывае аўтар архаізмамі і грубымі выразамі нават тады, калі гэтага не патрабуецца моўнай характарыстыкай герояў. Старажыцкія апавесці словамі, накітавалі: «све качество», «стребля оную», а таксама: «чмокнул ее в лоб», «суюуд проводнше трешку на чай», «мать запростаилась», «чертовски приятно», «черт побери» і інш.

Некалі крытыкі палажалі пісьменніка грозным: так не бывае ў жыцці. Мы далей ад такіх сур'ёзнаўнаў. Мы верым пісьменніку В. Бур'яну і гатовы паверыць, што ён сам «жыў у тым горадзе». Магаі быць у жыцці выпадкі, апісаныя ў апавесці, але жыццё ў тым горадзе, дзе адбываецца дэяненне апавесці, пісьменнік убачыў вельмі мала, а галоўнае, яго погляд не пранік лёгкаба ў жыццё. Пісьменнік прыгаў факты, больш-менш здалавяноч іх узнавіў, але аказваў аўсім бездапаможным вытлумачыць іх сацыяльна і псіхалагічна сутнасць.

Залача літаратура не толькі ўзнавіць бачанае, але і растлумачыць істотнае, вынесці мастацкі прыгавор адмоўнаму. Барыс Бур'ян узяў у жыцці тэатра тое, што аўдэляцца перажыткам мінулага, не здолеў вызначыць свае адносіны да яго і таму не паказаў тых рыс, якія робяць правабным для ўсяго свету аблічча савецкага тэатра.

дзіць у гэты дом, дзе яго сустракаў гаспаіна. То-ж самае адбываецца і з героем верша, надрукаванага ў «Віцебскім рабочым».

Прачытаўшы абодва вершы, выдзяча загаловак; якімі «творчымі прыёмамі» А. Нікіцін карыстаецца ў сваёй дэянасці. Ён бярэ чужы верш, перакладае яго, зясе прывізацца аўтара стаяцца сваё і назе ў рэдакцыю. А дэверыўны таварышы з «Віцебскага рабочага» ахвотна яго друкуюць.

Г. КАРАЛЕУ, студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна.

Малады савецкі воін, герой верша, змешчанага ў «Чырвонай змензе», захо-

Вершы-блізняты

Шуміць, гамоніць бор сасновы,
І дождж лісця ручаём.
Перзда мною з ганкам новым
Стынь сярэд пачынаю дом, —
пісаў М. Паракхеніч.

А Нікіцін гаджаецца з ім, і ў яго вершы чытаем:

Шумят ветвяны бор сасновы,
Весенний дождж. Туман кругом.
И предо мной, как в сказке, новый
Вдруг вырос незнакомый дом.

Малады савецкі воін, герой верша, змешчанага ў «Чырвонай змензе», захо-

Творы Анры Барбюса ў беларускіх перакладах

Да 20-годдзя з дня смерці выдатнага французскага пісьменніка

Пераклад на беларускую мову твораў Анры Барбюса пачаўся ў другой палове дзв'ядцятых гадоў. З таго часу кнігі вядзючага французскага пісьменніка-рэвалюцыянера, барацьбіта супраць вайны і фашызма выдываліся ў Савецкай Беларусі неаднаразова.

У 1929 годзе выйшла ў свет кніга яго апавяданняў «Розныя факты», перакладзеныя на беларускую мову а французскага выданні 1928 года.

«Розныя факты» — выдатная па сваёму зьдзяна-мастацкаму азначэнню кніга. Яна народжана ў агні барацьбы камуністычнай партыі Францыі супраць сёл рэакцыі.

Пісьменнік наступным чынам вызначыў сваю творчую задачу: паказаць грамадскай думцы сапраўднае аблічча дзв'ядцятга стагоддзя, выкрыць артычныя заганяны капіталістычнага свету, напаміныць катом аб немінучай распадзе, якая чакае іх з боку мілённаў прыгечаных. Сваім палымымі словам мастака-барацьбіта Барбюса папярэджаў народы аб парозе новай вайны, лакрыўваў іх увагу і энэргію на барацьбу супраць азначаных намераў палітычнага сусветнай бойні.

У 1931 годзе ў Дзяржаўным выдавецтве Беларусі выйшла ў перакладзе на беларускую мову другая кніга Барбюса — «Расія». Наведаны ў 1927 і 1928 гадах Савецкі Саюз, Барбюс аубыкаваў у Францыі кнігу докумен-

тальных нарысаў «Вось што зроблена ў Грўніі», якая была сустрэта буржуазным друкам з неадвагам. У адказ скептыкам і пакалінікам Барбюс напісаў новую дакументальную кнігу, змест якой вызначаецца ле назвай — «Расія».

Экземпляры кнігі Барбюса «Расія», як і кнігі «Розныя факты», захоўваюцца ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР а французскага выданні 1928 года.

скага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна.

Адзіна раздзяла кнігі Барбюса прысвечаны пралетарскай літаратуры. Пісьменнік усхваляваў гаворчыць аб савецкай літаратуры, аб залача хутчэйшага станаўлення ў Францыі літаратуры сацыялістычнага рэалізма.

У раздзеле «Гутарка з Горкім» Барбюс раскажаў аб сваёй першай сустрэчы з вядкім пісьменнікам.

Вельмі цікавы раздзел «Не верце міражам». У ім Барбюс дае транпу і выразную характарыстыку прадстаўнікам розных плыняў сучаснай яму французскай літаратуры, узнмае важнае пытанне аб перакладах французскай літаратуры на рускую мову і мовы народаў СССР.

Пераклад кнігі «Расія» на беларускую мову зроблены а французскай мовы. Кніга выдываена тыражом у тры тысячы экзэмпляраў.

Творы Анры Барбюса выхадзілі ў Беларусь не толькі асобнымі выданнямі. Яны шырока змяшчаліся ў перыядычных друку. Так, у даваенных камплектах беларускіх газет і часопісаў ёсць ашв 25 публікацый урыўкаў з твораў Барбюса. Пад рознымі заглаўкамі друкаваліся ўрыўкі з твораў «Сталін», «Агоня», а таксама апавяданні пісьменніка.

Б. МІЦКЕВІЧ.

Да рэспубліканскай нарады маладых пісьменнікаў

Шанаваць добрыя традыцыі

Палацкая гарадская газета «Сцяг камунізма» выдывае другі год. Але яна здолела ўжо згрупаваць вакол сабе масцовую літаратурную моладзь. На яе старонках змяшчаюцца вершы і апавяданні пачынаючых, рэцэнзіі на спектаклі тэатральнага калектыву масцовага Дома культуры. Час-ад-часу друкуюцца літаратурныя старонкі.

19 чэрвеня газета пазнаёміла пачацан з вершам Ядэрга са старэйшых беларускіх паэтаў Я. Журбы «Камуністам слава!» і творамі маладых аўтараў Г. Мацюшкі, Г. Бур'якіна, Х. Хвезкіні і В. Заічкіна.

З твораў моладзі, змешчаных у літаратурны, лепшае ўражанне пакідае верш Г. Бур'якіна «На палыянні». Гэта сюжэты лірычны твор, які падукаліца чытача сваім светлым настроем, мяккім гумарам. Ранкам юнак, захланіўшы бацькаву дубальтоўку, выйшаў на палыянне.

А калі з трыцца чародка качак Вышла на ружаваты плёс,
Выпакова любую убачыў
За ракою ён каля бязор.

І аб усім па свеце забываў ў гэты момант палыянчын. Ён не здолеў вачэй з каханай, якая, пабравзвачыч вбярмі, спыталася да ракі. А калі зноў глянуў на плёс, — качак нават след даўно прастыў. Але хлапчю і не шкадаваў:

Хай сабе пльывуць, куды жадаюць,
І без іх не менш шчаслівы ён.

Жывоў мовай апавядае Г. Бур'якіна пра закаханага хлопца-палаўнічага. У вершы канкрэтная паэтычная тема, і вырашана яна свежа, паэтычна.

У гэтай-жа літаратурнай надрукаваным другі верш маладога паэта — «Юнацкія мары». Але ў ім ужо не ашліхлось тапх чытэль і шчырных слоў для выяўлення юнацкай мары. Верш атрымаўся не-

калькі штучным, надуманым. Правільна сцвярджаючы ў пачатку твора, што ў пару, «калі ўсё жыццё наперадзе яшчэ», юнак неспіць прыгожыя мары аб будучай дэянасці, шукае для сабе незвычайныя спраў, аўтар не здолеў, аднак, паэтычна ўваасюбчыць крылатую мару свайго лірычнага героя. Наўрад ці магца ўзнікнуць у юнацкім адуленні такая карціна:

І за табою будучы хлапчुकі
Хадзіць усюды па пятах гурбою,
І кожны з іх закахач быць такім,
Як ты — жывым сапраўднейшым
героём.

А ты, між лепшых стаўшын у страі,
Лічыш звычайным будзеш тою,
Што ты заўжым працуюш за траіх,
Што пераганям час даўно табою.

Хутчэй за ўсё гэтыя агульнялы, невыразныя строфы прыйшлі ў верш не ад жывой мары юнака, не а уласных роздумаў аўтара аб шляхах маладога пакалення, а з кніжак іншых паэтаў.

Не змог і Г. Мацюшэнка самастойна вырашыць творчую задачу ў вершы «І агарыны Масквой». Іго верш скалазецца з агульнячых рытарычных рэкаў, не саграчых свежай паэтычнай думкай, усхваляваным пацудзіем. А між тым, у Г. Мацюшкі адчуваюцца поўныя паэтычныя здольнасці, і пры настойлівай вучоё ён зможа пісаць арыгінальныя вершы.

Значная запрадоўкі патрабавала і апавяданне В. Заічкіна «Выпадок на даху». Газета паспяхалася аубыкаваць па сутнасці чарнавы варыянт твора, у якім засталася нерозгорнутай асноўная яго сюжэтная анія — гісторыя каханя Нікала і Ваці, неакрэслены характары герояў. Многа ў апавяданні назірабных выразаў і пакаленных слоў, як напрыклад: «равацаца разам з прабуўдзіўшыся прырадай», «сустраўся з захалпнёнымі біссу-

чымі вачыма новага маляра», «падаравашы мне захалпнёны погляд вядкіх і лукавых вачоў», «лімаваца», «ухадзі» і іншыя.

Рэдакцыя «Сцяга камунізма» наогул недастакова ўвадзіла і патрабавалана рыхтуе да друку мастацкія творы. У добрых змястоўным урыўку з апавесці маладога празаіка А. Савіцкага «Ружы зацітаюць раніцой», змешчаным 14 жніўня, агульняваюмае слова «адвачоркам» ператварылася чамусьці ў «адвачорнам». Замерт «выблоснула» надрукавана «выблоснула». Далучаны і іншыя моўныя недакладнасці і шарахаватцы. А маркуючы па ўрыўку, сам аўтар добра адчувае слова, умеє пісаць выразна і эканомна. Іго героі — цікавыя людзі з прыгожым духоўным светам. Яны марач, думачы. Можна спадзявацца, што ў асобе А. Савіцкага ў нашу літаратуру ідзе арыгінальны празаік.

У дзв'ядцятых гадах Палацка быў адным з буйнейшых аспрэдкаў масавага літаратурнага руху ў Беларусі. Вакол газеты «Чырвоная Палацкая» гуртавалася здольная пісьменніцкая моладзь. На старонках газеты творча вырасталі такія вядомыя беларускія пісьменнікі, як Э. Самуйліўскі, П. Броўка, Т. Хадкевіч і іншыя. Моладзь, што рабіла першыя крокі ў літаратуру, заўсёды атрымывала ў газеце чуюю падтрымку і таварыскую дапамогу, якая спалучалася з высокай патрабавальнасцю да мастацкай якасці твораў.

Газеце «Сцяг камунізма» трэба не толькі пашаваць тыя добрыя традыцыі, якія складаліся ў літаратурным жыцці Палацка, але і панажацца іх, прыаўдзяць больш патрабавальнасці да якасці твораў, па-сапраўднаму кваліфікацыя аб дэсе маладога папуўнення, якое ідзе ў беларускую літаратуру.

Я. КАЗЕКА.

Не клопаціцца аб росце літаратурнай моладзі

Ужо некалькі год, як пры брэсцкай абласной газеце «Зара» створана літаб'ядэннанне, у склад якой ўваходзіць каля 30 чалавек.

Фармальна ў аб'яднанні ўсё абстаці добра. У лютым мінулага года было абрана новае бюро на чале з Міколам Засімам. У склад бюро ўваходзяць: загадчык аддзела культуры газеты «Зара» Т. Ізвельскі, сакратар абкома ЛКСМБ Т. Самовіч, выкладчыкі педінстытута і інш. Завалася-б, пры такім аўтарытэтным бюро справы аб'яднання пойдучь наперад.

На абласной нарадзе маладых, якая адбылася ў лютым мінулага года, многа гаварылася аб тым, каб часцей друкаваць літаратурні ў абласной газеце і нават узнімацца пытанне аб выпуску альманаха. Аднак справа не рушыла з месца.

За паўтара гады «Зара» не надрукавала ніводнай літаратурнай. Ды і як яе надрукаваць, калі бюро не падтрымлівае сувязі з маладымі аўтарамі вобласці.

Дрэнна пастаўлена вусна і пісьмовал кансультацыя ў літаб'яднанні. Прынясеш некалькі вершаў у рэдакцыю, — Ізвельскі нават чытаць іх не хоча, адсылае да М. Засіма, а ў таго заўсёды адліч адказ: «Ранейшыя твае вершы былі лепшымі. Гэтыя напісаны надзірана, але ты мог напісаць іх аначна лепш. Узяд і ў чабе не магу, «паганяй» іх, брат, «паганяй». Не цяжка адгадацца, якую карысць можа даць такая «кансультацыя». Не лепшы дзе і тых вершаў, якія М. Засім бярэ ў аўтара: яны нерухома ляжаць у шухлядзе стала. Да таго-ж, у М. Засіма вельмі часта мяняецца густ. Ён можа пахваляць верш, пранававаць напярвч асобныя радкі, а пасля скажаць, што твор вельмі слабы.

Літаратурнае аб'яднанне — школа выхавання маладога пісьменніка. Але з гэкай «школай», як Брэсцкае аб'яднанне, не выйдучь поўнацэннае літаратуры. Добра было-б, калі-б праўдзена Саюза пісьменнікаў Беларусі зацікавілася работай нашага літаб'яднання.

М. ШАВЕЛЬ, член Брэсцкага літаб'яднання, студэнт педінстытута.

Верш у раённай газеце

Наўдана ваўжавіскага раённага газеты «Зара» надрукавала літаратурную старонку. У ёй змешчаны вершы самі пачынаючых паэтаў: І. Юрчанкі, А. Петухова, І. Юрчанкі, Д. Кавальчука, С. Пшыліна, Т. Матвеева. Аўтары імкнучыся шыроўна раскажаць аб новым у нашым жыцці. Не ўсе вершы памяненых аўтараў даасаналы ў мастацкіх адносінах, аднак у іх адчуваецца імненне гаварыць вобраза.

На старонках «Зары» наўдана з'явілася прывізацца Э. Татарова. Ён паказуе што надрукаваў толькі тры вершы, але яны сведчаць аб пэўных здольнасцях пачынаючага паэта. У вершах яго ёсць трапныя мастацкія дэталі.

Часта змяшчае вершы маладых нова-

грудская газета «Звязда». У гэтай газеце надрукаваў свой першы твор Г. Шуганка, які напер выступае ў «Гродзенскай праўдзе», «Чырвонай змензе» і альманаху «Советская Отчизна».

Чытачам новагрудскай газеты вядомы вершы А. Грыбы. Яны з'яўтаюць увагу непасрэднасцю пацуды, жывымі малюнкамі родных мясцін.

Няўдалая камедыя

З вялікім поспехам праходзяць у нас гастроляў Сяродлоўскага тэатра музычнай камедыі. Мінчане палюбілі сяродлоўскіх артыстаў за іх жыццерадачнае, шчырае, рэалістычнае мастацтва, за высокае навучнае майстэрства і яркае мастацкае афармленне спектакляў. Амаць у кожным новым музычна-сцэнічным творы мы бачым імкненне рэжысураў і дырэктараў ісці па шляху смелых творчых пошукаў. Аб гэтым яскрава сведчаць спектаклі — «Тытунёвы капітан», «Атэнчыкі», «Саме запаветнае» і інш.

Пачаснае месца ў рэпертуары гэтых займаюць творы савецкіх кампазітараў. У спектаклях нашых гэтых артыстаў акцёрскі ансамбль, у якім гарманічна спалучаюцца вакальныя здольнасці і драматычнай іграй. Гэтае арганічнае спалучэнне прыляе глыбокаму раскрыццю ідэі твора і забяспечвае заслужаны поспех яго ў глядцоў.

Вось чаму з такой цікавасцю імчана сустракаць кожную новую пастаўку таленавітага калектыву.

На жаль, прэм'ера «Тайны цёці Дамы» (рэжысёр Д. Затонскі, дырэктар А. Гевісман) не прынесла радасці глядцям.

Даволі прасачыць за асноўнай сюжэтай ліній камедыі (аўтары Е. Памешчык і В. Тіпот), каб пераканацца, што яна пабудавана на фальшывай і надуманай аснове.

... 20 год таму назад, калі цёця Дамы была саўвартай-рэалістычнай дома, ёй здалося, што яна перабрала двух нова-

роджаных дзяцей — хлопчыка Колю, сына шаўна, і дзяўчынку Надзю, дачку акадэміка Сонцава. Гэтая ўяўная блытаніна і служыць асноўным «канфліктам» камедыі. Праўда, па радзімых плямах на руцэ Нікалая ў фінале высвятляецца, што ён сапраўды сын сваіх бацькоў.

Зразумела, што на такім «скафіндэ», пашытым белымі ніткамі, цяжка было напісаць цікавую камедыю і добрую музыку. Іншэ цяжэй акцёрам стварыць жыццёвыя вобразы, якія-б па-сапраўднаму хвалявалі і радалі глядцоў. Асобныя ўданы ў спектаклі траба аднесці выключна за іх таленавітага ансамбля выканаўцаў — М. Вік і ролі ўданы вучонага, Д. Сатосавай (Назя), П. Емельянавай (цёця Дамы), А. Маткоўскага (Каблукоў), М. Мазова (Нікалай) і іншых.

Ещё цікавыя мастацкія дэталі і фарбы ў ролі Какальцова — «дзедка мастацтва», жудка і прайдзісвета (артыст А. Марніч). Мы бачым яркі гумар акцёра, камедыйныя здольнасці, выключную пластычнасць. А. Марніч імкнецца знайсці ў трафарэтных словах і ўчынках Какальцова пераканальныя рысы характару свайго «героя».

Прывабым, жыццерадачны вобраз студэнткі кансерваторыі Надзі Сонцавай стварыла таленавіта артыстка І. Сатосава. Шчыра гучыць у яе выкананні песня аб Маскве. Гэта, бадай, адзіны вобраз, які хваляе сваёй непасрэднасцю, дзіўнай прыгожасцю і шчырацю дзякуючы сцэнічнаму майстэрству артысткі і

багатаму вакальнаму таленту, які ўласцівы І. Сатосавай.

Заслужоўвае ўвагі мастацкае афармленне В. Крывінскай, асабліва карціна ў паражэсскім кафе.

Для такога каб камедыя была «смейнай», аўтары не скупіцца на такія словы, як «дура», «старая карга», «стары пыхос», «пісаная торба» і г. д. Жулік і прайдзісвет Какальцоў гаворыць на кожным кроку аб «квадратна-гнездавым метаде» і дзейнічае па «сістэме Станіслаўскага».

Мова камедыі шэрая і невыразная. А між тым, у камедыі кожнае слова павіна дзейнічаць і вызначаць характар вобраза.

Даводзіцца ўспомніць старую ісціну: на драмным драматычным матэрыяле неабыяка стварыць эмацыйнага музычнага спектакля. Не ўдалося гэта нават такому таленавітаму калектыву, якім з'яўляецца Сяродлоўскі тэатр музыкамедыі.

Стварэнне новай сучаснай музычнай камедыі — справа нялёгкае, яна патрабуе смелых пошукаў у гэтым жанры. Аднак вырашыць яе магчыма толькі на добраахвотным драматычным матэрыяле пры ўмове дружнай, настойлівай і патрабавальнай працы калектыву, драматурга і кампазітара над спектаклем.

Імяна такой плённай працы мы жадзем нашым гэтым. Калектыву Сяродлоўскага тэатра мае ўсе магчымасці для стварэння новых цікавых, яркіх і эмацыйных музычных спектакляў.

В. УЛАДЗІМІРАУ.

ТВОРЧЫ РОСТ

На абласной выстаўцы ў Пінску ў 1946 годзе выстаўляліся дзве цікавыя работы: «Віпязь» і «Кутузаў». Гэта былі першыя творы самадзейнага разьбара па дрэву К. Казека з Давыд-Гарадка. Яны звярнулі на сябе ўвагу спецасабіваў вышэйшым, якое давала падставы чакаць ад самадзейнага майстра новых цікавых твораў. Спадзяванні апраўдаліся. Праз некаторы час з'явіліся яго новыя работы — «Асілак нашага часу» і «Асілак».

Алегорыя, прысвечаная перамозе над гітлераўскімі фашыстамі, і «Генерал Даватар», у якой услаўляўся баястрашны герой Айчынай вайны.

Праўда, К. Казека не ўлічыў некаторых асаблівасцей разьбы па дрэву. Абедзве гэтыя работы таксама, як і папярэднія, былі пакрытыя маслянымі фарбамі, чаго ў разьбе не гэта дапускаецца. Але ў творы «Даватар» К. Казека выпраўляе сваю памылку: ён пакрыў разьбу лёгкім пластам светлай охры, праз якую відаць драўніна. Асноўнае натрабаванне да разьбара — захаванне структуры матэрыялу. Таму пакрыццё павіна выконвацца асцярожна, каб не закрываць натуральнага малюнка драўніны. Празрастая фарба владзецца вельмі тонка, чым падкрэсліваецца і малюнак пластоў драўніны — абрысы самога матэрыялу. У апошніх сваіх работах К. Казека навучыўся ўжо больш умела карыстацца фарбай.

Траба адначасова зазначыць, што К. Казека працуе, уключаючы толькі нож і плоскае долата. Варта было-б у далейшым узабагаціць набор інструментаў, ад чаго разьба была-б ганчэйшай.

Усе работы К. Казека выкананы з

мяккай пчылінапластавай вербавай драўніны, якой многа ёсць у тых месцах Палесся, дзе жыве разьбар. Гэты матэрыял мае здатку рываваць колер, прывабы для вока, ён вельмі добра і лёгка паддаецца апрацоўцы. Але добра было-б разьбару карыстацца і гатункімі больш шэрага дрэва.

На докладнай выстаўцы ў Маскве К. Казека экспанавалі некалькі сваіх кампазіцыйных работ, з якіх асабліва

вызначаюцца «Тарас Бульба», «Руслан і Радзга», «Эпізод з бітвы на Куліковым полі».

За апошні час разьбаром створана некалькі новых работ па дрэву. Найбольш удалым па кампазіцыі атрымаўся «Асілак» — вобраз воіна, які стаіць на варце. Парыў ветру перацірае грыву каня, аўчуні-палач конніка, які сплывае на абрысвай скале. Коннік спакойна ўгледзецца ўдалечыню. Велічыннай сілай воіна і каня выяўляюць сілу рускага асілака.

Старарымскі бліжэйшы вёскі ад Давыд-Гарадка — Туры расказваюць, што калісьці ў гэтым месцы былі знойдзены коці тура. Гэта наваля мастаку тэму яго новага твора «Палляванне на тура», які ён выканаў у цікавым кампазіцыйным вырашэнні.

Менш цікавыя работы Казека — паўтарэнне кампазіцыі «Салават Юзевіч» і новы варыянт «Руслан і Радзга».

У творчым плане мастака — Палляванне двух рускіх асілакаў на дзікага каня», «Вашырыкі палюўчыкі з сокалам і сям'ю аленямі».

За дзесяцігоддзі перыяд творчай працы ў разьбара прыметны значны рост майстэрства. Уварта работа да добра вынікі. Для далейшым павышэнні свайго майстэрства К. Казека можа дасягнуць яшчэ лепшых вынікаў. Але творчы рост разьбара мог быць значна большым, каб ён асабліва абласны і Рэспубліканскі Дамы народнай творчасці хоць зрадука дапамагалі-б яму сваймі кансультацыямі, у якой К. Казека адчувае вострую патрэбу.

А. ШАХНОВІЧ.

Давыд-Гарадок. Работа К. Казека. «Асілак».

Паркі і скверы Віцебска ўпрыгожваюць бюсты А. Пушкіна, Н. Гогаля,

Давыд-Гарадок. Работа К. Казека. «Асілак».

Лопе дэ Вега на беларускай сцэне

Геніяльны іспанскі пісьменнік Лопе дэ Вега ўзначальваў пакаленне выдатных дзеячоў свайго нацыянальнага тэатра XVI—XVII стагоддзяў. Паэтычная драма Лопе была вышэйшым дасягненнем іспанскага мастацтва пэрыяда адраджэння, сур'ёзным укладам у скарбніцу сусветнай прагрэсіўнай культуры.

Па колькасці твораў Лопе дэ Вега не мае сабе роўнага ў сусветнай літаратуры. Так, пісьменнік у апошнія гады жыцця занаў, што ім напісана 1.500 п'ес. Аб драматургіі іспанскага класіка Сервантэса пісаў: «Ён пакарыў і паліваў іспанскі свет сваімі камедыямі, якія ўдзялілі добра задушым і складалі ўсё, што было лепшым у гэтым жанры... Тыя-ж, хто спрабаваў сапернічаць з ім і падзяліць яго славу, — такія былі багата, — усё разам не напісалі і паловы таго, што напісаў ён адзін».

У спадчыне Лопе дэ Вега ёсць усё віды нацыянальнай драматургіі — камедыя палаша і шпэгі, камедыя палашаў, камедыя інтрыгі, камедыя выпадковасцей і іншыя.

Вялікай папулярнасцю карыстаўся творы Лопе дэ Вега ў дарэвалюцыйным рускім тэатры, і з асаблівым поспехам ставіліся яны на савецкай сцэне. Лепшым інтэрпрэтарам герцагінага вобраза Лаўрэнсці («Фунтэ Овехуна») была геніяльная руская артыстка М. Ермолава.

Драмы і камедыі іспанскага класіка пастаўлены на беларускай сцэне. Так, трагедыя «Фунтэ Овехуна» троечы ўвасоблялася тэатрам нашай рэспублікі. У 1954 годзе прэм'ера гэтай трагедыі была паказана ў рускім драматычным тэатрам імя М. Горькага. Па яе матэрыялу ў нашым оперным тэатры ў 1955 годзе пастаўлены балет «Лаўрэнсці» Крэйна.

Над самым выдатным творам Лопе дэ Вега працавалі рэжысёры С. Дрэчын, Л. Літвінаў, Е. Маркава. У ролі Лаўрэнсці выступілі артысты Ю. Арончык, Б. Карпілава і А. Карзенкова, а над вобразам Францэска працавалі В. Міронаў і М. Мойн.

У тэатры імя Янкі Купалы былі пастаўлены камедыі «Сабака на сене» (рэжысёр Л. Літвінаў) з Ул. Уладзімірскім і І. Ждановіч у галоўных ролях, «Дурная ідэя іншых і разумная для сябе» (пастаўка В. Галаўчынара).

Камедыя «Хітраваўная закаханая» (рэжысёр Д. Арлоў) ідзе на сцэне Русскага тэатра, а «Дзючына са збанам» (пастаўка А. Скібенскага) — у тэатры імя Якуба Коласа.

Н. АНДРЭЕУ.

П'есы для дзяцей

П'есы для дзяцей В. Зуба ўжо некалькі год друкуюцца на старонках часопіса «Ярка». Яны трымаў увайшла ў рэпертуар школьных драматычных гурткоў мастацкай самадзейнасці. Ужо адно гэта дало права выпусціць іх асобнай кніжкай.

У п'есах паказана жыццё савецкіх дзяцей — іх дружба, калектывізм, жаданне працягнуць традыцыі сваіх старэйшых сяброў. Асаблівае значэнне для дзіцячай драматургіі мае яе павучальнасць. У творах В. Зуба павучальнасць — не проста лінейнае маралізаваанне, а мастацкае раскрыццё жыццёвай з'явы. Так, у п'есе «Дружная сям'я» аўтар паказвае, як, перамагаючы пыхосіцы, дзеці дапамагаюць адзіну другому ў вучобе. У п'есе «Два капітаны» аўтар вучыць дзяцей павялаць працу, як справу грамадска-карысную. Шмат увагі аддае пісьменнік выхаванню ў дзяцей грамадскіх пачуццяў — добраўмуленых адносін да вучобы («Не на тым коніку»), пільнасці («Другая абарона»), перайманню баяных традыцый старэйшага пакалення («Вышыня 88»), рамантычным марам аб будучыні («Два капітаны»). Таме інтэрнацыянальнай дружбы і барацьбе за мір прысвечана п'есе «Дзеці розных краўд».

Для зборніка ўласціва і жаўрава рознастайнасць. Тут мы сустракаем драматычную казку («У новагодні вечар»), психалагічную драму («Вышыня 88»), дактрыну мініяцю («Другая абарона») і інш. Раскрыццё жыццёвых падзей у п'есах В. Зуба мае заўсёды паўную мату. Ідэя заўсёды мастацкі абгуляецца і, такім чынам, канкрэтным факт ці выпадкам становіцца тыповым.

Выпускаючы свае творы асобным зборнікам, драматург прапаноўваў іх перагледзеў некаторыя сітуацыі, удакладніў паводзіны асобных герояў, пазбегнуўшы іх адлюстраванні падзей. Аднак, чытаючы п'есы пасля іх прапаноўкі, адчуваеш, што драматургу трэба было больш працаваць над новай дэючых асоб, бо ў некаторых з іх яшчэ і пяер дзеці гавораць, як дарослыя. В. Зуб не пазбег падабенства драматычных матывіровак і сітуацый у такіх, напрыклад, п'есах, як «Вышыня 88» і «Два капітаны».

В. Зуб старанна працуе над стварэннем станоўчага вобраза. Але ў некаторых п'есах усё-ж адмоўныя вобразы ярэйшыя, характар іх больш акраслены, дэяніе больш канкрэтнае.

Хачелася-б, каб у зборніку п'ес для дзяцей былі кампараты рэжысёра, аўтары мастака. Гэта значна ўзабагаціла-б кніжку і зрабіла-б яе больш карыснай для дзіцячай мастацкай самадзейнасці.

В. Зуб старанна працуе над стварэннем станоўчага вобраза. Але ў некаторых п'есах усё-ж адмоўныя вобразы ярэйшыя, характар іх больш акраслены, дэяніе больш канкрэтнае.

Хачелася-б, каб у зборніку п'ес для дзяцей былі кампараты рэжысёра, аўтары мастака. Гэта значна ўзабагаціла-б кніжку і зрабіла-б яе больш карыснай для дзіцячай мастацкай самадзейнасці.

А. ЕСАКОУ.

Бібліятэкар Варвара Галаўнёва

У невялічкім, але ўтульным пакойчыку размяшчаецца бібліятэка Пашкаўскай хаты-чытальні Магілёўскага раёна. У яе фондзе больш шасці тысяч кніг палітычнай, мастацкай і сельскагаспадарчай літаратуры.

Два гады таму назад, калі Варвара Галаўнёва стала бібліятэкаркам, кнігамі зарысталася каля ста чытачоў. Літаратура для чытання звычайна бразі калгаснікі бліжэйшых населеных пунктаў, а жылкі вёсак Жукава, Засцэна, Навасёлка, якія знаходзяцца за пяць-сем кілометраў, зусім не абслугоўваліся бібліятэкай.

Малыя бібліятэкар з энтузіязмам узялася за распусціжванне кніг сярод калгаснікаў. Яна скамплектавала бібліятэкі-перасоўкі і накіравала іх у брыгады калгаса імя Валадарскага. Тут знайшліся надзейныя памочнікі — калгаснікі Вячаслаў Заленскі, Леанід Дарашкоў і Марыя Каршунова. Яны ахвотна атрымлілі абменьваць бібліятэкі-перасоўкі і ўцягваць новыя чытачы.

Сярод матэрыялаў, сабраных на выстаўцы, рад казковых дакументаў: «Уведаманне газеты «Пролетарыі» аб усеагульнай палітычнай забастойцы рабочых Гомяля 12 мая 1905 г.» «Даясанне магілёўскага губернатара ў дэпартамент паліцыі аб забастойцы сааітарнасці рабочых Гомяля з рабочымі Рацова-на-Дану».

«Тэлеграма начальніка ўпраўлення Лібава-Роменскай чыгуначкі ў дэпартамент паліцыі аб утварэнні ў Гомялі рэвалюцыйнага камітэта і захопу ім улады ў свае рукі».

«Рэпартаў начальніка Гомяльскага гарнізона палкоўніка Акуса ў штаб Віленскай ваеннай аргруі аб узебрэнным паўстанні чыгуначнікаў ст. Гомялі».

«Абвінавачанне акт на славян слав Яўтавічым Мазырскага павета, якія аказалі ўзебрэннае супрацьдзеянне паліцыі» і рад іншых.

В. СЯМЕНАУ.

Рэтрансляцыя тэлеперадач у Гомялі

У Гомялі многія працоўная рэгулярна, не выадзжаючы са свайго роднага горада, глядзяць на-станцыі кіеўскіх тэатраў, глядзяць ігру спартамна на стадыёне. Гэта — радыёаматары клуба ДТСААФ і Удальднікі індывідуальных тэлевізараў.

Яшчэ ў 1953 годзе асабія радыёаматары Гомяля ажыццявілі звышдальны прыём перадач з Кіеўскага тэлецэнтра. Пяпер у горадзе пастаянным прыём праграмы тэлевізійнай студыі з Кіева ажыццяўляюць многія аматары радыёэлектра, гарадскага радыёвуаза, а таксама многія індывідуальныя ўладальнікі тэлевізараў.

Складанасць звышдальнага прыёму перадач з Кіева ажыццяўляюць радыёэлектра, гарадскага радыёвуаза, а таксама многія індывідуальныя ўладальнікі тэлевізараў.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА. Рэдакцыйная калегія: Заір АЗУВ, Дзімітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Аляксей БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНЦАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕУ, Барыс ПЯРНОУСКІ.

КОРАТКА

У Нежынскім архіве (Украінская ССР) знойдзена трыццаць шасць аўтографуў беларускага пісьменніка Францішка Багушэвіча.

У Тыране (Албанія) у гэтым годзе вый-

шла аповесць Ул. Шаўна «Насустрач». Тыраж выдання — 4 тыс. экзэмпляраў.

Паркі і скверы Віцебска ўпрыгожваюць бюсты А. Пушкіна, Н. Гогаля,

Л. Талстога, Т. Шаўчэнка і М. Горькага.

Надзюна ў адным з лепшых паркаў горада ўстаноўлены помнік вялікаму сыну украінскага народа Багдану Хмельніцкаму.

Вядомы беларускі этнограф

30 жніўня спаўняецца сто год з дня нараджэння буйнейшага беларускага збіральніка фальклору, этнографа, гісторыка і археолага Бадзікія Раманавіча Раманава.

Е. Раманаў нарадзіўся ў 1855 годзе ў мястэчку Беліца Гомяльскага павету ў небагатай сям'і. У 1870 годзе ён скончыў Гомяльскую прымізію. Пасля смерці бацькоў Е. Раманаў, не маючы сродкаў для далейшай вучобы, здае экзамен на настаўніка. У 1872 годзе ён пачаў настаўнічаць спачатку ў адной з народных школ Арханскага павета, затым у мястэчку Бобр Сенненскага павета, у Гомялі, Санно, Лідзе. З 1886 года Е. Раманаў — інспектар народных вучылішчаў у Віцебскай губерні, затым — у Гродзенскай і, нарэшце — у Магілёўскай губерні, дзе ён адначасова рэдагаваў неафіцыйную частку «Магілёўскіх губерньскіх вестей».

Пасля трыццацігодняга педагогічнага работы Е. Раманаў выйшаў у адстаўку і працаваў у Вільню ў публічнай бібліятэцы і архіве. У час імперыялістычнай вайны ён эвакуіраваўся ў Магілёў, а затым — у Стаўрапаль, дзе і памёр у 1921 годзе.

Усё сваё жыццё Е.